

Ar ieguldītājiem
jārunā atklāti

Korupciju iespējams
ierobežot

Likumu normām
jābūt taisnīgām

Senāta atzinās
par darba strīdiem

ELĪNA
LOČMELE

*Lābas zīnas
nodoklu'
maksātājiem!*

LIETIŠKĀS
INFORMĀCIJAS
DIENESTS

IZDEVNIECĪBA

LABAS ZINĀS, NODOKĻU MAKSĀTĀJIEM!

Izmaiņas, kas nodokļu jomas regulējumā 2022. gada sākumā sagaida komercdarbības veicējus, vairumā gadījumu ir labvēlīgas.

Valsts lielā mērā labojusi tās kļudas, kas tika pielāutas iepriekš, gan 2017. gadā pieņemot Uzņēmumu ienākuma nodokļa likumu, gan 2020. gada izskanā ieviešot korekcijas likumos „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” un „Par valsts sociālo apdrošināšanu”.

Šādu optimistisku prognozi aizvadītā gada nogalē izteica zvērinātu advokātu biroja COBALT pārstāves – zvērināta advokāte **ELĪNA LOČMELE un zvērināta advokāte un biroja partnere **SANDIJA NOVICKA**.**

Aizsākot jauno saimnieciskās darbības gadu, piedāvājam iepazīties ar izmaiņām nodokļu jomā, kas skar gan komercdarbībā iesaistītos, gan ikvienu nodokļu maksātāju. Par grozījumiem likumā „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” un „Par valsts sociālo apdrošināšanu”, kas stājas spēkā no 2022. gada 1. janvāra, informē Elīna Ločmele. Savukārt par gaidāmajiem un jau pieņemtajiem grozījumiem Uzņēmumu ienākuma nodokļa likumā informē Sandija Novicka. Tātad labās ziņas, kas mūs sagaida šogad, ir sekojošas.

Foto: © luckybusiness - stock.adobe.com

Visiem un jo īpaši profesionālajiem sportistiem

Vispirms ziņa, kas ir svarīga visiem nodokļu maksātājiem, – no 2022. gada 1. janvāra ir paliecināts ienākumu līmenis, no kura maksājama iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) paaugstinātā likme – 31%. Aizvadītāgadā IIN bija jāpiemēro, sākot no 62 800 euro, šogad tas būs no 78 100 euro.

Izmaiņas attiecas arī uz maksimālo diferencēto neapliekamo minimumu nākamajiem periodiem – šogad laikā no 1. janvāra līdz 30. jūnijam tie būs 350 euro mēnesī un, sākot ar 1. jūliju, – 500 euro mēnesī.

Tāpat likumā „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” ir pieņemti grozījumi, lai precīzētu, kāda likme ir maksājuma profesionāliem sportistiem. Likumā noteikts, ka šādu sportistu ienākumiem šogad pie-mērojama 20% likme. Šāda likme bija noteikta arī 2021. gadā, bet, ja gadījumā nebija iesniegta algas grāmatiņa, tika piemērota 23% likme, pārmaksāto nodokli varēja atgūt tikai rezumējošā kārtībā, iesnie-dzot gada ienākumu deklarāciju Valsts ieņēmumu dienestā (VID). Līdz ar likuma grozījumiem ir pre-cīzēts, ka jebkurā gadījumā profesionālu sportistu ienākumiem ir piemērojama tikai 20% likme. To, kurš ir uzskatāms par profesionālu sportistu, noteic Sporta likuma 19. pants – tā ir fiziskā persona, kas uz darba liguma pamata un par noligto samaksu gatavojas sporta sacensībām un piedalās tajās.

Labas ziņas ir arī saimnieciskās darbības veicējiem, jo arī 2022. gadā nebūs obligāti jāveic IIN avansa maksājumi.

Autoratlīdzību saņēmējiem

Arī autoratlīdzību saņēmējiem ir labas ziņas, jo ir pagarināts periods, līdz kuram autoratlīdzību saņēmēji var neregistrēties kā saimnieciskās darbības veicēji. Protī, šādas tiesības paredzētas līdz šā gada 31. decembrim. Maksājumu kārtība gan ir saglabāta līdzšinējā, protī, no ienākumiem līdz 25 000 euro ir jāmaksā nodoklis 25% apmērā, bet no pārsnieguma summas – 40% apmērā. Nodoklis tiks ieturēts autoratlīdzības izmaksas vietā.

Tehniski precīzēti arī likuma pārejas noteikumi par ienākuma deklarāciju iesniegšanu. Līdzīgi kā līdz šim noteikts, ka līdz nākamā pārskata gada, kas seko taksācijas gadam, 28. februārim ir jāiesniedz autoratlīdzības saņēmēju deklarācija, ja ienākums ir saņemts no vairākiem izmaksātājiem un tas kopumā pārsniedz 25 000 euro vai ja ienākums gūts ārvalstīs un nav samaksāts vai nav bijis jāetur IIN.

Darba devējiem

Attiecībā uz regulējumu par darbinieku izdevumiem labas ziņas ir tiem, kas darbu veic attālināti, jo noteikts, ka arī 2022. gadā ar IIN netiks apliktī ar darbu veikšanu saistītie izdevumi, ko darba de-vējs sedz, atbilstoši Darba likumā noteiktajam. Ja

pie pilnas slodzes tie nepārsniedz 30 eiro mēnesī, šādus izdevumus neapliks ar IIN.

Tāpat labi jaunumi ir uzņēmumiem, kuri vēlētos segt darbinieku ārstniecības izdevumus. Likuma grozījumi paredz, ka no 2022. gada, papildus jau līdz šim likumā paredzētajai ēdināšanas izdevumu segšanas iespējai, **darba devējs varēs apmaksāt arī ārstniecības izdevumus**. Noteikumi paliek līdzšinējie: jābūt noslēgtam darba kopligumam, jānodarbina vismaz seši darbinieki un šī summa (kopā ar ēdināšanas izdevumiem) nevar pārsniegt 5% no bruto algu fonda. Saglabāti tiek līdzšinējie limiti – 480 euro gadā, kas ir vidēji 40 eiro mēne-si. Šis limits ir noteikts kopīgs abām izdevumu – ārstniecības un ēdināšanas – pozīcijām. Vēl jāņem vērā, ka maksājums par ārstniecības pakalpojumu izmantošanu ir jāpamato ar atbilstošu dokumentu, kas iesniedzams darba devējam.

Lauksaimniecības zemju īpašniekiem

Interesants ir likuma grozījums, kas veikts, attie-cībā uz lauksaimniecības zemes atsavināšanu. Tika konstatēts, ka gadījumā, ja lauksaimnieki vēlētos

Labas ziņas ir arī saimnieciskās darbības veicējiem, jo arī 2022. gadā nebūs obligāti jāveic IIN avansa maksājumi.

izmantot, piemēram, finanšu institūcijas *Altum* pie-šķirtu kreditu, kas faktiski tiek formēts kā reversā noma (lauksaimnieks pārdomā zemi *Altum* un turpi-na to nomāt, veicot normas maksājumus, un pēc tam atgūst šo zemi), bieži rodas situācija, ka saņemot šo aizdevumu, rodas IIN samaksas pienākums, jo uz zemes atrodas arī ēkas, kas aizvien pieder lauksaimniekiem. Lai šo situāciju korīģētu, paredzēts, ka no 2022. gada tiks piemērots IIN atbrīvojums lauksaimniecības zemes atsavināšanas gadījumā arī tad, kad nekustamais īpašums sastāv gan no zemes, gan no ēkām, kas atrodas uz lauksaimniecības ze-mes. Atbrīvojumu piešķirs, ja būs saņemts sertificēta nekustamā īpašuma vērtētāja novērtējums uz ligu-ma noslēgšanas brīdi (ne vecāks par 12 mēnešiem), kurā vērtēts gan visa kopējā nekustamā īpašuma tirgus vērtība, gan tā noteikta katrai nekustamā īpašuma daļai atsevišķi. Tātad, atsevišķi novērtējot lauksaimniecības zemi un atsevišķi novērtējot uz zemes esošās ēkas un būves, šīs nodokļa atbrīvojums būs izmantojams proporcionāli.

Tāds pats princips ir piemērots arī gadījumā, ja nekustamais īpašums sastāv no lauksaimniecībā

► izmantojamās zemes un meža vai cita veida zemes, piemēram, krūmājiem, purviem, zemēm zem ūdeņiem. Savukārt, ja vērtējums nebūs saņemts, tad jāievēro līdzsinējā kārtība – IIN atbrīvojums piemērojams proporcionāli lauksaimniecības zemes platībai.

Svarīgi zināt, ka šie grozījumi ir piemērojami darījumiem, kas uzsākti no 2021. gada 1. janvāra. Iespējams, ar šo regulējumu paredzēts palīdzēt tiem lauksaimniekiem, kuriem jau ir piešķirts *Altum* aizdevums un saņemts vērtējums, kurā atsevišķi vērtēta lauksaimniecības zeme un atsevišķi – ēkas un būves.

Apdrošinājuma nēmējiem

Tāpat likumā veikti precizējumi attiecībā uz attaisnotajiem izdevumiem par apdrošināšanu. Protī, kā attaisnotos izdevumus var atskaitīt apdrošināšanas prēmiju maksājumus, kas veikti atbilstoši dzīvības apdrošināšanas programmai ar līdzekļu uzkrāšanu, ja tie izdarīti apdrošināšanas sabiedrībā, kas reģistrēta Eiropas Savienībā (ES), Eiropas Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas dalībvalstī (OECD), vai Eiropas Ekonomiskajā zonā (EEZ), un ja izpildās trīs kritēriji – apdrošinājuma nēmējs un apdrošinātā persona ir pats nodokļu maksātājs; dzīvības apdrošināšanas līguma termiņš nav īsāks par 10 gadiem; līgums paredz, ka par apdrošināšanas gadījumu (izņemot personas nāves gadījumu) apdrošināšanas atlīdzība un citas summas tiek izmaksātas apdrošināšanas nēmējam, kas ir pati apdrošinātā persona. Šim regulējumam ir arī Pārejas noteikumi, kas paredz, ka gadījumā, ja apdrošināšanas līgums ir noformēts tādā veidā, ka uzkrājums tiek veidots bērnam, kuram ir tiesības saņemt uzturlīdzekļus, attiecīgi veiktos apdrošināšanas prēmiju maksājumus varēs atskaitīt līdz 2023. gada 31. decembrim. Savukārt, sākot ar 2024. gada 1. janvāri, lai šos prēmiju maksājumus varētu turpināt atskaitīt, ir nepieciešams veikt grozījumus apdrošināšanas līgumā, nosakot, ka atlīdzības saņēmējs apdrošināšanas termiņa beigās ir pati apdrošinātā persona.

Iznomātajam personālam

Likumā ir precizētas normas arī attiecībā uz personāla nomu. Protī, līdz šim sabiedrībām, kas Latvijā izmantoja darbiniekus uz personāla nomas pamata, bija iespēja saņemt A1 sertifikātu, kas apliecināja sociālo iemaksu veikšanu citā Eiropas Savienības valstī. Latvijā šādā gadījumā sociālās iemaksas par nomāto personālu nav jāmaksā. Taču nebija skaidrs, vai sociālās iemaksas, kas veiktas citā valstī, ir atskaitāmas, aprēķinot Latvijā maksājamo IIN. Ar likuma grozījumiem tiek precizēts, ka, **iesniedzot samaksu apliecināšanai par citā ES dalībvalstī vai EEZ valstī samaksātajām sociālajām iemaksām, tās var tikt nemetas vērā, aprēķinot Latvijā maksājamo IIN.** Tas gan neatceļ prasību, ka ir nepieciešams

SANDIJA NOVICKA
Zvērinātu
advokātu biroja
COBALT
zvērināta
advokāte
un biroja
partnere

Foto: Aivars Siliņš

saņemt A1 sertifikātu, lai sociālās apdrošināšanas maksājumus neveiktu Latvijā.

Sociālo iemaksu veicējiem

Līdzīgi kā IIN regulējumā, arī **GROZĪJUMI LIKUMĀ „PAR VALSTS SOCIĀLO APDRÖŠINĀŠANU”** paredz, ka attiecībā uz valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām ir palielināts iemaksu maksimālā objekta apmērs, kas ir noteikts 78 100 euro. Attiecīgi par pārsnieguma summu ir maksājams solidaritātes nodoklis.

Pašnodarbinātām personām tiek saglabāts līdzīsinējais regulējums, kas ir spēkā jau no 2021. gada 1. jūlija. Protī, pašnodarbinātās personas veic sociālās iemaksas 31,07% apmērā no vismaz 500 euro, un par pārējo ienākumu daļu tiek maksāti 10% pensiju apdrošināšanai.

Nedrošo debitoru parādu uzkrājumiem

Lielajiem uzņēmējiem noteikti varētu būt nozīmīgi plānotie **GROZĪJUMI UZNĒMUMU IENĀKUMA NODOKĻA LIKUMĀ** (turpmāk – UIN likums), kas 2021. gada nogalē bija iesniegti Saeimā un vēl nebija pieņemti (*redakcijas piezīme – raksts sagatavots decembra izskanā*). Paredzētās likuma izmaiņas attiecas uz nedrošajiem debitoru parādiem. Jāatgādina, ka tad, kad 2017. gadā jaunais UIN likums tika pieņemts, daudzi nodokļu maksātāji, kā arī viņus pārstāvošās organizācijas mēģināja pārliecināt Finanšu ministriju, ka ar steigu tajā ir nepieciešami grozījumi, jo pieņemtais regulējums loti negatīvi ietekmē tos nodokļu maksātājus, kuri savus uzkrājumus nedrošiem parādiem veidoja procentuāli no kopējās debitoru parāda summas, klasificējot tos grupās atbilstoši starptautisko finanšu pārskatu standartam (SFPS) Nr. 9. Nu izskatās, ledus beidzot ir sakustējies un šī gada sākumā likuma izmaiņas varētu tikt pieņemtas Saeimā.

Ar iecerētajiem grozījumiem tiku noteikta speciāla kārtība attiecībā uz uzkrājumiem nedrošiem parādiem ir paredzēts arī ieviest labvēlīgākus noteikumus cītiem nodokļu maksātājiem. Termiņu uz 60 mēnešiem varēs pagarināt, ja debitoram ir uzsākts maksātnespējas process. Tas nozīmē, ka būs dots ilgāks laiks, lai izpildītu kādu no kritērijiem, kas ir iestrādāts Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešajā daļā.

Attiecībā uz nedrošiem debitoru parādiem ir paredzēts arī ieviest labvēlīgākus noteikumus cītiem nodokļu maksātājiem. Termiņu uz 60 mēnešiem varēs pagarināt, ja debitoram ir uzsākts maksātnespējas process. Tas nozīmē, ka būs dots ilgāks laiks, lai izpildītu kādu no kritērijiem, kas ir iestrādāts Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešajā daļā.

Saistībā ar situāciju, kas ir izveidojusies Covid-19 izplatības dēļ, tiek piedāvāts arī kopumā pagarinātu termiņu tiem uzkrājumiem, kas izveidoti līdz 2021. gada beigām. To noteic apstāklis, ka Covid-19 dēļ situācija ar nedrošiem parādiem varētu būt ievērojami sliktāka nekā to varēja paredzēt 2018. vai 2019. gadā.

Ar iecerētajiem grozījumiem tiku noteikta speciāla kārtība attiecībā uz uzkrājumiem nedrošiem parādiem, kas tiek uzskaitīti atbilstoši SFPS Nr. 9.

parādiem, kas tiek uzskaitīti atbilstoši SFPS Nr. 9, paredzot, ka šādā gadījumā termiņš parāda atgūšanai vai Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešajā daļā noteikto prasību izpildīšanai ir nevis 36 mēneši, bet 60 mēneši. Tas ir skaidrots ar to, ka atbilstoši minētajam standartam šādi uzkrājumi faktiski ir jāveido agrāk, nekā tas ir parasti, tātad vēl pirms pat radušās šaubas par parāda drošību. Jaunā kārtība varētu būt attiecināma uz uzkrājumiem, kas jau ir izveidoti no 2018. gada 1. janvāra. Lai gūtu labumu no gaidāmajām likuma izmaiņām, būs jānodrošina zvērināta revidenta atzinums vai nu par to, ka gada pārskats ir sastādīts atbilstoši SFPS, vai, ja kopumā gada pārskats ir veidots atbilstoši Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likumam, tad savukārt būs nepieciešams zvērināta revidenta atzinums par to, ka debitoru parādu uzskaitē noteik atbilstoši SFPS Nr. 9.

Otrkārt, lai varētu piemērot gaidāmo regulējumu, būtu nepieciešams izveidot politiku uzkrājumos (kreditzaudējumos) iekļautā debitoru parāda atzīšanai, atgūšanai un norakstīšanai (aktīva atzīšanas pārtraukšanai), kas, visticamāk, neradis problēmas, jo uzņēmumos, kas šādā kārtībā uzskaita nedrošos parādus, tāda politika jau ir izveidota. Tāpat būs jānodrošina arī debitora parāda izsekojamība.

So kārtību varēs izmantot arī Latvijā reģistrētās pastāvīgās pārstāvniecības, ja ārvalstis esošais galvenais uzņēmums veic grāmatvedības uzskaiti atbilstoši šim SFPS standartam. Lai to pamatotu, būs nepieciešama galvenā ārvalstu uzņēmuma gada pārskats ar atbilstošu auditora atzinumu.

Attiecībā uz nedrošiem debitoru parādiem ir paredzēts arī ieviest labvēlīgākus noteikumus cītiem nodokļu maksātājiem. Termiņu uz 60 mēnešiem varēs pagarināt, ja debitoram ir uzsākts maksātnespējas process. Tas nozīmē, ka būs dots ilgāks laiks, lai izpildītu kādu no kritērijiem, kas ir iestrādāts Uzņēmumu ienākuma nodokļa likuma 9. panta trešajā daļā.

Saistībā ar situāciju, kas ir izveidojusies Covid-19 izplatības dēļ, tiek piedāvāts arī kopumā pagarinātu termiņu tiem uzkrājumiem, kas izveidoti līdz 2021. gada beigām. To noteic apstāklis, ka Covid-19 dēļ situācija ar nedrošiem parādiem varētu būt ievērojami sliktāka nekā to varēja paredzēt 2018. vai 2019. gadā.

Procentu maksājumu ierobežojumi

Jāmin arī plānotie grozījumi, kas attiecas uz UIN likuma 10. pantā paredzētajiem ierobežojumiem attiecībā uz procentu maksājumiem. Daļa nodokļu maksātāju regulējuma trūkumus pamanīja uzreiz, kad UIN likums tika pieņemts. Tie ir procenti, kas tiek aprēķināti par operatīvo nomu un pēc savas būtības ir nevis procentu maksājumi, bet nomas maksājumi, taču, atbilstoši finanšu pārskatu standartiem, tie tiek uzskaitīti kā procentu maksājumi. **Likumprojekts paredz, ka procentus, kas ir aprēķināti par operatīvo nomu, varēs neņemt vērā, aprēķinot procentu maksājumu, kas ir iekļaujami ar UIN apliekamajā bāzē, apmēru.** Paredzēts, ka šo regulējumu varētu attiecināt jau uz 2021. gadu, taču, neņemot vērā, ka likumprojekts vēl nav pieņemts, grūti spriest, kā tas darbosies un vai to tiešām varētu izmantot jau uz 2021. gadā veiktajiem maksājumiem.

Otra izmaiņa ir attiecībā uz kritēriju, kas patlaban ir piemērojams tad, ja procentu izmaksas pārsniedz trīs miljonus un ir jārēķina procentu apmērs iepretim EBITDA. Ja līdz šim faktiski bija jāskatās tikai un vienīgi uz procentu maksājumiem, tad grozījumi paredz, ka, nosakot šos trīs miljonus, būs jāņem vērā starpība starp procentu maksājumiem un procentu ieņēmumiem. Tas noteikti būs labvēlīgāks regulējums nodokļu maksātājiem. Pienemot grozījumus, Uzņēmumu ienākuma nodokļa likums

► atbildīs Eiropas Savienības direktīvas minimālajām prasībām. Sākotnēji Latvija bija ieviesusi stingrāku regulējumu, nekā to noteic direktīva.

Ar UIN likuma grozījumiem, kas tika pieņemti 2021. gada 30. septembrī, ieviests speciāls regulējums attiecībā uz segtajām obligācijām, jo 2021. gadā Latvijā tika pieņemts Segto obligāciju likums. Tas ir būtiski kreditiestādēm, lai tās varētu izdevīgāk aizņemties naudas līdzekļus starptautiskajos tirgos, izmantojot segtās obligācijas, kas tiek nodrošinātas ar kreditiestādes kreditportfelī. Lai panāktu šo obligāciju turētājiem lielāku drošību, kreditportfelis tiek izdalīts atsevišķā segto obligāciju sabiedrībā, kas parasti pieder tai pašai kreditiestādei. Līdz ar to veidojas situācija, kad nodokļu maksātāja, kuram ir kredits bankā, vienam pat to nezinot, kredits kā daļa no kreditportfela tiek nodots segto obligāciju sabiedrībai un procenti jāmaksā nevis kreditiestādei, bet segto obligāciju sabiedrībai. Lai nodokļu maksātājam nerastos problēmas ar procentu atskaitīšanu UIN vajadzībām, ir pieņemts noteikums, ka arī tad, ja procenti tiek maksāti segto obligāciju sabiedrībai, tie tiek pielīdzināti maksājumam kreditiestādei. Attiecīgi likuma 10. pants uz šādiem procentu maksājumiem neattiecas.

Labas ziņas saistībā ar UIN likuma 10. pantu un ierobežojumiem atskaitīt procentus, paredz arī 2021. gada 25. novembrī veiktie grozījumi Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumā. Ar šiem grozījumiem noteikts, ka par pārskata gadiem, kas sākās 2021. un 2022. gadā, attiecībā uz procentu maksājumiem UIN likuma 10. panta pirmo daļu nepiemēro. Tas ir tā dēvētais nacionālais regulējums, kas paredz vērtēt attiecību starp parādsaitibām un pašu kapitālu. Faktiski attiecībā uz UIN likuma 10. pantu mums paliek spēkā ierobežojumiem attiecībā uz procentu izmaksām, kas pārsniedz trīs miljonus un 30% no EBITDA. Taču saskaņā ar VID un Finanšu ministrijas datiem šādu nodokļu maksātāju, kuriem ir aktuāla likuma 10. panta trešā daļa, ir ļoti maz. Līdz ar to lielākā daļa no uzņēmumiem **2021. un 2022. gadā var izmantot aizņēmumus, ko piešķir mātes vai citi saistītie uzņēmumi, neriskējot ar to, ka būs jāmaksā UIN** dēļ likuma 10. pantā noteiktajiem procentu atskaitīšanas ierobežojumiem.

Fizisko personu parādiem

Uzņēmumiem, kuru debitoru lokā ir daudz fizisko personu, būtiski ir jau pieņemtie 30. septembra grozījumi UIN likumā, kas stājās spēkā 29. oktobrī. Ar šiem grozījumiem ir ieviests jauns regulējums attiecībā uz debitoriem, kas ir fiziskas personas un kuras ir atbrīvotas no parāda samaksas atbilstoši Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaitibām likumā noteiktajā kārtībā – šādu parādu neiekļaus ar UIN apliekamajā bāzē.

Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaitibām likums stājas spēkā no 2022. gada 1. janvāra un pamatā tas attieksies uz trūcīgām

Vērtējot soda naudas samazināšanas priekšnoteikumu izpildi, ir jāņem vērā arī nodokļu maksātāja godprātīgums un viņa attieksme pret saviem pienākumiem nodokļu jomā.

ELĪNA
LOČMELE

Zvērinātu
advokātu biroja
COBALT
zvērināta
advokāte

Poto: Aivars Silīns

un mazturīgām personām, kuras nevar izmantot to mehānismu, kas paredzēts Maksātnespējas likumā attiecībā uz fizisko personu maksātnespēju. Maksātnespējas likumā noteiktais process ir salīdzinoši dārgs, tāpēc jaunais instruments, kas tiek ieviests, dos iespēju arī trūcīgām un mazturīgām personām atbrīvoties no parādsaitibām, bet šo iespēju varēs izmantot tikai vienu reizi. Savukārt kreditori šo parādu varēs norakstīt bez UIN sekām.

Tiesu prakses aktualitātes

Par divām aktuālām tēzēm, ko aizvadītā gada rudenī izteica Latvijas Republikas Senāts, skatot strīdus starp nodokļu maksātājiem un nodokļu administrāciju, informē **ELĪNA LOČMELE**.

Pirmā no tēzēm – **lai personu iekļautu riska personu sarakstā, nav pietiekami konstatēt vienīgi to, ka personas darbības laikā izveidojies nodokļu parāds**. Ir jāvērtē arī personas attieksmi pret nodokļu nomaksas pienākumu. Šāda tēze pausta gan Senāta 2021. gada 1. oktobra lēmumā lietā Nr. SKA-1086/2021, gan 2021. gada 29. oktobra spriedumā lietā Nr. SKA-221/2021. Šajās lietās tika vērtēts likuma „Par nodokļiem un nodevām” 1. panta 31. punkta e) apakšpunktā. Tas noteic, ka riska persona ir fiziskā persona, kas ir vai ir bijusi amatpersona komercsabiedrībā, un tās amata pienākumu pildīšanas laikā komercsabiedrībai ir izveidojušies nokavētie nodokļu maksājumi, kas pārsniedz 15 000 euro, ja to samaksas termiņš normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nav pagarināts vai komercsabiedrība nav iesniegusi maksātnespējas procesa pieteikumu tiesā, VID rīcībā ir tiesiski apstiprināts akts par piedziņas neiespējamību un nav pagājuši trīs gadi no nodokļu samaksas termiņa dienas. Saskaņā ar šī paša likuma 34.³ pantu VID piecu darbdienu laikā ir tiesīgs pieņemt lēmumu šādu personu iekļaut riska personu sarakstā, kas arī notika konkrētajā lietā.

Senāts piekrīt VID tādā ziņā, ka iestādei ir tiesības vērsties pret negodprātīgiem nodokļu nemaksātājiem un iekļaut viņus riska personu sarakstā. Taču Senāts uzsver, ka nepietiek tikai ar to, ka tiek konstatēts, ka minētie kritēriji izpildās formālī. Protī, lai personu atzītu par riska personu, ir jāvērtē arī citi apstākļi, kas varētu liecināt par šīs konkrētās personas negodprātību. Nodokļu maksātāja kavējums var rasties ne tikai personas negodprātīgas rīcības rezultātā, bet arī citu iemeslu dēļ, un šie citi iemesli būtu jāvērtē personas rīcības kopsakarā. Senāts uzsver, ka iestādei un tiesai ir jāvērtē, vai persona ir rīkojusies tā, lai izvairītos no nodokļu maksāšanas. Pretējā gadījumā, persona iekļaujot riska personu sarakstā, tiek pārkāptas personas tiesības būt par komercsabiedrības valdes vai padomes locekļi, darboties komerctiesiskajā vidē, būt par biedru personālsabiedrības un vēl citās situācijās, kurās Uzņēmumu reģistrs var atteikties veikt ierakstus komercregistrā, ja šai sabiedrībā darbojas persona, kas ir iekļauta riska personu reģistrā.

Otra butiska tēze, ko Senāts ir paudis 2021. gada 4. marta spriedumā lietā Nr. SKA-32/2021, zināmā mērā ir līdzīga iepriekšminētajai. Senāts norādījis, ka, vērtējot soda naudas samazināšanas priekšnoteikumu izpildi, ir jāņem vērā arī nodokļu maksātāja godprātīgums un viņa attieksme pret saviem pienākumiem nodokļu jomā. Šajā lietā tika vērtēta likuma „Par nodokļiem un nodevām” 32. panta septītā daļa, kas paredz sekojošo: ja izdarītais nodokļu pārkāpums nav uzskatāms par atkārtotu nodokļu pārkāpumu un ja nodokļu maksātājs ir ievērojis deklarāciju iesniegšanas termiņus un kārtējo nodokļu samaksas termiņus, kā arī ir sadarbojies ar nodokļu administrāciju šā likuma 32.² panta izpratnē, tad nodokļu administrācija ir tiesīga samazināt piemērojamo sodu, uzliek soda naudu 50% apmērā.

Konkrētajā lietā VID secinājis, ka lēmuma pieņemšanas brīdī sabiedrībai ir nodokļu parāds un tāpēc VID ieskatā nebija piemērojama norma par soda naudas samazinājumu. Senāts secināja, ka faktiski likumdevējs ir vēlējies, lai soda nauda tiktu individualizēta – ņemta vērā nodokļu maksātāja attieksme pret saviem pienākumiem. Senāts, analizējot konkrētās normas gramatisko tekstu, norāda, ka daudzskaitļa lietojums tajā liecina, ka likumdevējam ir bijis svarīgi ne tik daudz noskaidrot konkrētu faktu par deklarāciju iesniegšanas un kārtējo nodokļu samaksas termiņa kavējumu, cik pārliecināties par nodokļu maksātāja godprātīgumu un kāda ir viņa attieksme pret pienākumu izpildi kopumā. Senāts norāda: lai arī strīdigais priekšnoteikumus it kā nosauc konkrētus pārkāpumus – deklarāciju iesniegšanas un kārtējo nodokļu samaksas termiņa neievērošana, kas paši par sevi būtu precīzi identificējami, tomēr tos nevar vērtēt bez konteksta, kas raksturo nodokļu maksātāja attieksmi pret saviem pienākumiem. Tiesa norāda, ka ir **jāvērtē šo pārkāpumu regularitātē, atkārtotībā, kavējuma ilgums, kavēto kārtējo nodokļu maksājumu parādu apmērs**, tostarp salīdzinājumā ar nodokļa maksātāja budžetā iemaksāto nodokļu apmēru, kā arī iemesli, kāpēc kavējums ir pieļauts, kas varētu radīt priekšstatu par nodokļu maksātāju godprātību savu pienākumu izpildei.

Kā norāda Senāts, varētu rasties situācija, ka nodokļu maksātājam, kas ilgstoši nav maksājis nodokļus, un kura nenomaksāto nodokļu summas bijušas iesvērojamas, brīdi, kad VID pieņem lēmumu samazināt vai nesamazināt piemērojamo soda naudu, nav esošu nodokļu parādu. Tas savukārt varētu novest pie nelogiskas situācijas, ka šādam nodokļu maksātājam būtu tiesības pretendēt uz soda naudas samazinājumu. Savukārt kādam citam nodokļu maksātājam, kuram vēsturiski nekad nav bijuši nodokļu parādi, taču kādu apstākļu sakritības dēļ lēmuma pieņemšanas brīdī ir kaut vai neliels nodokļu parāds, tiek liegtā iespēja pretendēt uz soda naudas samazinājumu. Tāpēc būtu jāvērtē nodokļu maksātāja attieksme pret nodokļu samaksu, kā arī citus faktus, kas varētu liecināt par to, vai konkrētais nodokļu maksātājs ir vai nav godprātīgs.

Nodokļu jaunumus
apkopoja
VINETA VIZULE